

УДК 378.147:37.03:331.538

Тарасенко В.Г., к.т.н., доц.

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

РОЛЬ М'ЯКИХ НАВИЧОК ПРИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Анотація. У статті розглянута класифікація м'яких (гнучких) навичок, обґрунтовано актуальність здобуття студентами м'яких навичок та їх роль при працевлаштуванні.

Ключові слова: м'які навички, силабус, освіта, професія, працевлаштування,

Постановка проблеми. В умовах глобалізації стає актуальним розвиток нових тенденцій ц вищій і професійній освіті, пошук альтернативних форм освіти, поєднання інноваційної стратегії навчання і виховання. Ми живемо в світі VUCA. В світі нестабільному (volatility), невизначеному (uncertainty), складному (complexity) і неоднозначному (ambiguity). В світі VUCA важливі м'які (гнучкі) навички (англ. *soft skills*) – комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність праці і, на відміну від спеціалізованих навичок, не пов'язані з конкретною сферою [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує думка, що навіть через п'ять років більше третини навичок, які ми вважаємо важливими для сьогоденних працівників, зміняться відповідно до звіту про майбутнє робочих місць Всесвітнього економічного форуму [2]. За цією версією, 10 навичок, необхідних працівнику у майбутній роботі, наступні:

1. Creativity – креативність.

Працівники в майбутньому повинні бути творчими, щоб повністю усвідомити переваги всього нового для майбутнього - нових продуктів, прийомів роботи та технологій.

2. Emotional intelligence – емоційний інтелект.

Здатність людини усвідомлювати, контролювати та висловлювати власні емоції, а також усвідомлювати емоції інших людей відображує їх емоційний інтелект. Людина проявляє високий емоційний інтелект, якщо маєте співпереживання, доброчесність і добре працює з іншими людьми.

3. Analytical (critical) thinking - критичне мислення.

Людина з навичками критичного мислення може запропонувати інноваційні рішення та ідеї, вирішити складні проблеми, використовуючи мислення та логіку та вміння оцінювати аргументи. Перший крок критичного мислення – це аналіз потоку інформації з різних ресурсів. Працівник, який

володіє критичним мисленням, буде покладатися на логічні міркування, а не на емоції, оцінювати плюси та мінуси ситуації та бути відкритим до найкращого можливого рішення.

4. *Active learning with a growth mindset – активне навчання зі зростанням рівня мислення.*

Будь-хто в майбутньому з шукачів роботи розумітиме, що потрібно активно вчитися і рости. Людина зі зростаючим рівнем мислення розуміє, що її здібності та інтелект можна розвивати, і знають, що її зусилля для формування навичок призведуть до вищих досягнень.

5. *Judgment and decision making – судження і прийняття рішень.*

Прийняття рішень працівника стане більш складним на майбутньому робочому місці. Хоча машини та дані можуть обробляти інформацію та надавати уявлення, які людині неможливо зібрати, зрештою, людині потрібно буде прийняти рішення, визнаючи більш широкі наслідки, які рішення можуть мати на інші сфери бізнесу, персоналу тощо.

6. *Interpersonal communication skills – навички міжособистісного спілкування.*

Здатність обмінюватися інформацією та думками між людьми стане життєво важливим навиком невдовзі. Це означає, що люди повинні відточувати свою здатність ефективно спілкуватися з іншими людьми, щоб вони могли говорити правильні речі, використовуючи правильний тон голосу та мови тіла, щоб передати свої повідомлення іншій стороні.

7. *Leadership skills – лідерські навички.*

З лідерством часто асоціюють такі риси, як вирішення проблем та розробка рішень, надихання та допомога іншим стати найкращими версіями себе. Ці якості будуть необхідними для майбутніх працівників.

8. *Diversity and cultural intelligence - різноманітність та культурний інтелект.*

Оскільки наш світ та робочі місця стають все більш різноманітними та відкритими, важливо, щоб люди мали навички розуміти, поважати та працювати з іншими людьми, незважаючи на відомі відмінності в расі, культурі, мові, віці, статі, політичних чи релігійних переконаннях тощо. Здатність розуміти та адаптуватися до інших людей, які можуть мати різні способи сприйняття світу, не тільки покращить взаємодію людей у компанії, але й зробить продукти та послуги компанії більш привабливими та успішними.

9. *Technology skills – технологічні навички.*

Четверта промислова революція підживлюється технологічними інноваціями, такими як штучний інтелект, великі дані, віртуальна реальність тощо. На самому базовому рівні від працівників, які займають більшість посад, буде потрібно мати доступ до даних та визначати, як діяти на них. Для цього потрібні певні технічні навички. На більш фундаментальному рівні кожен повинен мати можливість зрозуміти потенційний вплив нових технологій на їх галузь, бізнес та роботу.

10. *Embracing change - прийняття змін.*

Через швидкість змін на майбутніх робочих місцях людям доведеться бути спритними та здатними сприйняти зміни. Працівники повинні бути адаптованими, оскільки від них вимагається пристосовуватися до переміщення робочих місць, очікувань та наборів навичок. Основним навиком в майбутньому буде здатність сприймати зміни не як тягар, а як можливість зростати та впроваджувати інновації.

Формулювання цілей статті. Донедавна в університетах не приділяли належної уваги розвитку у здобувачів вищої освіти їхніх м'яких навичок. У робочих програмах дисциплін переважна увага приділялась розвитку у студентів "hard skills", тобто твердих навичок – тобто професійних знань та вмінь. Професійні навички застарівають, а soft skills є актуальними завжди. На ринку праці спостерігається помітна тенденція зацікавленості роботодавців щодо м'яких навичок у потенційних працівників. За даними досліджень, сьогодні hard skills вносять у професійний успіх співробітника лише 15%, тоді як soft skills забезпечують 85% досягнень [3]. В Україні поняття "м'які навички" є відносно новим і недостатньо дослідженим, тому розгляд ролі цих навичок студентів під час їхнього навчання в університеті є досить актуальним. Метою статті є дослідження ролі м'яких навичок студентів та їх впливу на подальше працевлаштування.

Виклад основного матеріалу досліджень. Фахові навички кожної професії можна поділити на 2 різновиди: hard skills (тверді навички) і soft skills (м'які навички). Під твердими навичками розуміються професійні, технічні вміння, які пов'язані з діяльністю в сфері формалізованих технологій. Вони є однозначними, чітко сформульованими та повністю залежними від професійної сфери їхнього застосування. М'які навички – це комплекс неспеціалізованих, "надпрофесійних" навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність і не пов'язані з конкретною сферою вживання. До даної групи належать організаційні, презентаційні, комунікативні, управлінські та інші уміння. На відміну від вузькопрофесійних твердих, м'які навички є універсальними і допомагають професійно розвиватися і кар'єрно зростати у будь-якій галузі [4]. Для різних видів діяльності існують різні набори м'яких навичок, тож не існує їх вичерпної і сталої класифікації. Але, зазвичай у літературі переважають три категорії soft skills [5]:

1. *Соціально-комунікативні:* навички комунікації, міжособистісні навички, робота в колективі, лідерство, соціальний інтелект, відповідальність, етика спілкування.

2. *Когнітивні:* критичне мислення, навички вирішення проблем, інноваційне (новаторське) мислення, управління інтелектуальним навантаженням, навички самоосвіти, інформаційні навички, тайм-менеджмент.

3. *Атрибути особистості і складові емоційного інтелекту:* емоційний інтелект, чесність, оптимізм, гнучкість, креативність, мотивація, емпатія.

Можна з впевненістю стверджувати, що жодні з перелічених умінь не є взаємовиключними, і розвиток м'яких навичок з кожної категорії має позитивний вплив на професійні успіхи молодих фахівців. Оволодіння м'якими навичками потрібне не тільки для оволодіння професією, а й для успішного життя у сучасному світі.

В ТДАТУ розроблено Положення про програму навчання здобувачів вищої освіти – силабус [6]. В цьому положенні, зокрема, даються наступні поняття:

Уміння (Skills): здатність застосовувати знання та уміння для виконання завдань і розв'язання задач і проблем.

Soft skills (т.зв. "м'які навички", "соціальні навички" чи "навички успішності") дозволяють випускникам ЗВО бути успішними на своєму робочому місці. До soft skills зараховують навички комунікації, лідерство, здатність брати на себе відповідальність, працювати в критичних умовах, вміння полагоджувати конфлікти, працювати в команді, управляти своїм часом, розуміння важливості deadline (вчасного виконання поставлених завдань), здатність логічно і критично мислити, самостійно приймати рішення, креативність тощо. Іноді до соціальних навичок також зараховують знання іноземних мов, в першу чергу англійської мови. ЗВО повинен мати власну політику стосовно розвитку soft skills у своїх здобувачів вищої освіти та викладачів. Ця політика також зумовлює співпрацю з працедавцями та випускниками, впливає на репутаційний капітал ЗВО. Іноді вживається синонімічний термін transferable skills (навички, що їх можна переносити). Мова йде про навички, що вважаються цінними на будь-якому робочому місці, незалежно від професійної сфери.

Фахові (предметно-специфічні) компетентності (Subject specific competences): компетентності, що безпосередньо визначають специфіку (галузі знань/предметної області/спеціальності) освітньої програми та кваліфікацію випускника, забезпечують індивідуальність кожній освітній програмі.

Не секрет, що ми живемо в світі VUCA. У світі нестабільному (volatility), невизначеному (uncertainty), складному (complexity) і неоднозначне (ambiguity). І в світі VUCA важливі soft skills. Розглянемо найбільш актуальний навик, який стає в нагоді для студентів закладів вищої освіти - здатність до навчання в цілому та на власному досвіді зокрема (learning Agility).

Learning Agility означає вміти виявляти проблему, аналізувати її, посилаючись на колишній досвід, розуміти, що з наявного досвіду і навичок варто задіяти у вирішенні цієї проблеми, вирішувати проблему. Learning Agility ділиться на: Mental Agility, People Agility, Change Agility та Result Agility.

✓ Mental Agility - це гнучкість мислення. Це здатність розкласти ситуацію на складові частини, виявити її слабкі ланки, зрозуміти і як з цим працювати. Це орієнтація на нові методи вирішення проблеми і завжди новий погляд на ситуацію, що склалася.

✓ People Agility - це взаємодія з людьми, управління конфліктами, розвинена емпатія, гнучкість в комунікації і пошук компромісів. Також це індивідуальний підхід в спілкуванні з колегами.

✓ Change Agility - активна позиція в умовах змін. Це пошук нових можливостей і ініціатива, прийняття змін та рішучий настрій на виграш в форсмажорних ситуаціях. Це пошук кардинально нових шляхів вирішення.

✓ Result Agility - орієнтація на результат, навіть коли навколо все руйнується. Це ясний розум і внутрішня мотивація, згуртованість колективу на загальний результат і віра в кращий результат.

Кожну зі складових можна глибоко вивчати по черзі, впроваджувати у навчальний процес. Актуально і затребуване буде все вищевикладене, без винятку.

Студенти ТДАТУ мають можливість опановувати м'які навички під час навчання, спілкуючись з товаришами, викладачами, під час активної участі у наукових гуртках, творчих гуртках, студентському самоврядуванні, беручи участь у конкурсах, щорічних студентських наукових конференціях. Така діяльність у різних студентських, молодіжних ініціативах допомагає вдосконалювати певні м'які навички.

Висновки. Напрацювання і розвиток soft skills для студентів є об'єктивною вимогою ринку праці. Керівництво вищої школи має реагувати на ці запити і запроваджувати відповідні нові навчальні програми підготовки з метою охоплення всього розвитку спектру м'яких навичок у студентів. Настав час, коли студентам необхідно починати здобувати навички, які дозволять зробити цінними ресурси на майбутньому робочому місці. **Список використаних джерел.**

1. <https://en.wikipedia.org/wiki/>
2. <https://www.forbes.com/sites/bernardmarr/2019/04/29/the-10-vital-skillsyou-will-need-for-the-future-of-work/#684506b23f5b>
3. Ковальчук Т. П'ять найважливіших гнучких навичок, які потрібно почати розвивати вже сьогодні. 2019. URL: <https://thepoint.rabota.ua/pyatnayvazhlyvishyh-hnuchkyh-navychok-yaki-potribno-rochaty-rozvyvaty-vzhesohodni/>
4. Коваль К. Розвиток soft skills студента – один важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–167. URL: <http://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/827>
5. Гура О.О. Особливості розвитку м'яких навичок студентів ітспеціальностей засобами навчальних scrum проєктів. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»* 2019. №4 (31). С. 8-15.
6. Положення про програму навчання здобувачів вищої освіти силабус / Кюрчев В.М., Ломейко О.П., Смелов А.О., Костякова А.А., Гранкіна О.В., Нестерчук Д.М., Тараненко Г.Г. Мелітополь: ТДАТУ, 2019.

Tarasenko V.G. Role of soft skills in the employment of a future specialist

Summary. The article discusses the classification of soft skills, substantiates the relevance of obtaining soft skills by students and their role in employment.

Key words: soft skills, silabus, education, profession, employment.